

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 25-26 marca 2015 r. na kierunku „socjologia” prowadzonym w obszarze nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych niestacjonarnych na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. Tadeusz Bąk – członek PKA

członkowie: dr hab. Leon Szot – ekspert PKA

dr hab. Monika Podkowińska – ekspert PKA

dr hab. Kamil Kardis – ekspert ds. międzynarodowych

Artur Gawryszewski – ekspert PKA ds. formalno-prawnych

Wiktor Kordyś – ekspert PKA ds. studenckich

Krótką informacją o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku „socjologia” prowadzonym na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki,

Historia powstania kierunku *socjologia* wpisuje się w historię Uniwersytetu Łódzkiego sięgając do czasów jego powstania. Studia na omawianym kierunku zostały uruchomione w roku akademickim 1945/46. W 1961 roku został utworzony Wydział Ekonomiczny, na który składały się trzy dawne katedry socjologiczne oraz Katedra Socjologii Przemysłu, utworzona z myślą o kształceniu socjologów na tym właśnie Wydziale. Warto zauważyć, iż wprowadzony został autorski program nauczania na powstałym kierunku studiów "Socjologia Pracy i Organizacja Przemysłu". W 1965 Wydział Ekonomiczny został przemianowany na Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny. Na Wydziale tym kierunkowi studiów przywrócono dawną nazwę "socjologia", a "socjologia pracy i przemysłu" stała się jedną z dostępnych specjalizacji. W latach 70-tych doszło do wykształcenia się łódzkiej szkoły metodologicznej.

Przedstawiona w sposób zwięzły historia rozwoju kierunku *socjologia* na UŁ wskazuje na miejsce jakie opisywany kierunek zajmuje w łódzkim środowisku akademickim oraz klimat sprzyjający pogłębionej dyskusji, debatom, sporom oraz kreatywnej krytyce, które stanowią podstawę rozwoju naukowego, stając się przyczynkiem do prowadzenia działań dydaktycznych zgodnie z Misją i Strategią Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego.

Opracowana i realizowana przez Wydział koncepcja kształcenia obejmująca studia pierwszego i drugiego stopnia na kierunku *socjologia*, uwzględniając potrzeby rynku pracy, wpisuje się w Misję wspólnotowości, otwartości, jedności w różnorodności, innowacyjności dla rozwoju oraz elitarności.

Wart podkreślenia jest fakt, iż koncepcja kształcenia wynika z bogatej tradycji badawczej Instytutu Socjologii i w sferze proponowanych działań dydaktycznych jest dostosowana nie tylko do potrzeb rynku pracy, ale także odnosi się do zmieniających się oczekiwań otoczenia społecznego i gospodarczego, a także uwzględnia dorobek naukowy osób kształcących oraz

wyniki najnowszych badań naukowych pracowników Instytutu. Jest to zgodne ze strategią Uniwersytetu Łódzkiego, w której zwraca się uwagę na potrzebę strategicznego myślenia w zarządzaniu Uczelnią oraz jej podstawowymi jednostkami. W strategii UŁ odnajdujemy zapis: *Kluczowe znaczenie dla pozycji konkurencyjnej naszej Uczelni w kraju i za granicą ma i nadal będzie miało istnienie silnych zespołów badawczych liczących się w nauce światowej.*

Podsumowując należy podkreślić, iż koncepcja kształcenia realizowana na kierunku *socjologia* wynika z założenia, iż jest to kierunek ogólnoakademicki w ramach którego korzysta się z różnorodnych koncepcji teoretycznych, które pozwalają na interpretację zjawisk i procesów społecznych, a także jest to kierunek który pozwala na połączenie teorii z praktyką działania instytucji społecznych. Zważywszy powyższe należy zwrócić uwagę na cele kierunku *socjologia*, do których zalicza się:

- rozwijanie wiedzy, umiejętności oraz postaw, które są konieczne do analizowania i wyjaśniania rzeczywistości społecznej;
- kształtowanie umiejętności zastosowania i wykorzystania wiedzy teoretycznej w celu diagnozowania i wyjaśniania zjawisk i procesów społecznych na poziomie lokalnym, krajowym, a także międzynarodowym
- kształtowanie postawy krytycznej wobec własnej wiedzy, co staje się warunkiem koniecznym do tego, aby wyrobić nawyk ustawicznego kształcenia oraz uzupełniania kwalifikacji niezbędnych na zmieniającym się rynku pracy

Po dokładnym zweryfikowaniu przez Zespół Oceniający PKA poszczególnych aspektów umiędzynarodowienia należy stwierdzić, iż koncepcja kształcenia na kierunku *socjologia* implementuje w praktyce założenia strategii i misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki w wielu aspektach, między innymi poprzez tworzenie solidnego otoczenia i infrastruktury prowadzenia badań naukowych, w celu rozwijania wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych do diagnozowania i wyjaśniania rzeczywistości społecznej w skali krajowej, jak i międzynarodowej. Jednostka w tym kontekście podejmuje szeroką współpracę międzynarodową, stwarza dobre warunki do przeprowadzenia wymiany studentów i pracowników, jak również realizuje międzynarodowe projekty naukowo-badawcze.

Aktywny i bezpośredni udział w procesie kształcenia biorą wykładowcy z partnerskich instytucji, prowadzący zajęcia ze studentami w języku obcym. W ocenie eksperta międzynarodowego, działania te skutkują zainteresowaniem ze strony studentów ocenianego kierunku wyjazdami do zagranicznych ośrodków w ramach różnego rodzaju programów międzynarodowych, zakontraktowanych w jednostce prowadzącej kierunek, takich jak:

Mobility Direct, Praktyki Erasmus, Summer School, granty FSS. Powyższa wymiana kadry oraz studentów jest mocnym atutem jednostki i stanowi wyraźny wkład jednostki w proces internacjonalizacji Uczelni. Przedstawiciele ocenianej jednostki uczestniczą w międzynarodowych konferencjach, poznają nowe metody badawcze, zapoznają się z nowymi pozycjami literatury międzynarodowej. W ocenie Eksperta międzynarodowego Zespołu Oceniającego jest to doskonały sposób nawiązywania międzynarodowych kontaktów, które owocują w przyszłości wspólnymi projektami. Wspólne działania członków organizacji mogą być następnie implementowane na grunt krajowy i stosowane w pracy ze studentami. Efekty te, jednostka, na której prowadzony jest oceniany kierunek studiów aplikuje w przygotowaniu koncepcji kształcenia na kierunku *socjologia*.

- ***ocena stopnia różnorodności i innowacyjności oferty kształcenia oraz możliwości jej elastycznego kształtowania.***

Stopień różnorodności i innowacyjności oferty kształcenia wynika z faktu, iż kierunkowe efekty kształcenia odwołują do *socjologii* jako dyscypliny podstawowej, ale także do innych dyscyplin w ramach nauk społecznych. Możliwości elastycznego kształtowania oferty kształcenia widoczne stają się w kontekście zmian wprowadzanych w ofercie edukacyjnej, które wynikają ze względów organizacyjnych i merytorycznych, do których należy zaliczyć między innymi obserwację efektywności procesu dydaktycznego i ocenę jakości efektów kształcenia a także dostosowywanie programu do zmieniających się wymogów rynku pracy. Owe dostosowywanie oferty kształcenia do zmieniającego się rynku pracy widoczne staje się w propozycjach modułów specjalizacyjnych do wyboru.

- 2) wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.**

Dbłość o koncepcję i jakość kształcenia widoczna jest w odniesieniu do dostosowywania planów zajęć oraz ich treści programowych do wymogów otoczenia Uczelni, poprzez prowadzenie konsultacji zarówno z interesariuszami wewnętrznymi jak i zewnętrznymi. Grupę interesariuszy wewnętrznych tworzy środowisko Instytutu Socjologii w ramach którego realizowane są także inne kierunki takie jak: praca socjalna, europeistyka, analityka społeczna. Możliwość prowadzenia zajęć przez pracowników Instytutu na wszystkich wymienionych kierunkach pozwala na wymianę doświadczeń, wiedzy i perspektyw

badawczych, co umożliwi prowadzenie szerokiej dyskusji na temat planów zajęć i treści programowych.

Wśród interesariuszy wewnętrznych należy wymienić także środowisko studentów oraz pozostałych jednostek naukowo-dydaktycznych funkcjonujących w ramach Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego.

Warto zauważyć, iż studenci mają możliwość zgłaszania swoich uwag i opinii na temat oferty dydaktycznej poprzez uczestnictwo ich przedstawicieli w posiedzeniach Rady Konsultacyjnej dla kierunku *socjologia* oraz w posiedzeniach Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Do interesariuszy zewnętrznych zaliczyć natomiast należy pracodawców, których przedstawiciele mają głos doradczy w procesie przygotowywania programów kształcenia. W skład Rady Konsultacyjnej przy Instytucie Socjologii wchodzi między innymi dyrektor Regionalnego Centrum Polityki Społecznej. Wśród interesariuszy zewnętrznych wymienić także należy instytucje i organizacje działające na terenie miasta: spółdzielnie socjalne, fundacje i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe. Kierunek *socjologia* współpracuje także z Urzędem Marszałkowskim Województwa Łódzkiego i Urzędem Miasta Łodzi

W trakcie wizytacji Zespołu Oceniającego poddano szczegółowej weryfikacji udział zewnętrznych interesariuszy zagranicznych oraz partnerskich uniwersytetów zagranicznych w rozwoju ocenianego kierunku oraz dynamice koncepcji kształcenia. Wśród wielu instytucji zagranicznych, z którymi jednostka ma podpisane umowy bilateralne, na uwagę zasługują:

- *UNIFMU – Fuculdades Metropolitanas Unidas Sau Paulo w Brazylii*
- *Uniwersytet w Quito*
- *Uniwersytet w Iwanowie*
- *Otto von Guericke Universität*
- *Universite Lumiere Lyon*
- *University of Strasbourg*
- *Otto von Guericke Universität*
- *Universite Lumiere Lyon*
- *Institute for Human Sciences/Institut für die Wissenschaftenvom*

Zespół Oceniający PKA w trakcie spotkań z osobami odpowiedzialnymi za współpracę międzynarodową poddał weryfikacji rzeczywiste efekty umiędzynarodowienia programu kształcenia. Na podstawie dostarczonej dokumentacji, należy podkreślić wysoką efektywność współpracy międzynarodowej w dziedzinie dydaktyki, która przekłada się

również na wzrastającej liczbie studentów kierunku *socjologia* korzystających z programów wymiany międzynarodowej. Efektem współpracy z powyższymi instytucjami jest również *Międzynarodowa Szkoła Letnia*, w ramach której odbywają się seminaria, w Polsce (Łodzi), Brazylii, Ekwadorze i Rosji. Seminaria te stanowią bardzo skuteczną bazę do współpracy międzynarodowej pomiędzy uczelniami partnerskimi w ramach procesu umiędzynarodowienia ocenianego kierunku oraz prowadzenia wspólnych badań naukowych dotyczących palących i aktualnych problemów społecznych w skali krajowej i międzynarodowej. Aktywne członkostwo w krajowych i międzynarodowych organizacjach naukowych z zakresu *socjologii* jest ważnym celem działań w sferze naukowo-badawczej. Pracownicy naukowo – dydaktyczni są członkami wielu stowarzyszeń międzynarodowych, organizują i pełnią funkcję sekretarzy międzynarodowych konferencji. Katedra Socjologii Sztuki współpracuje z Universite Lumiere Lyon 2. Katedra Socjologii Kultury współpracuje między innymi z Otto von Guericke Universität, Magdeburg (Niemcy), University of Strasbourg (Francja). Kadra naukowo – dydaktyczna, uczestnicząc w międzynarodowych konferencjach, poznaje i implementuje nowe metody badawcze, zapoznaje się z nowymi pozycjami literatury międzynarodowej. Wykładowcy prowadzą w uniwersytetach partnerskich seminaria, m.in. poświęcone metodzie biograficznej i pamięci, seminaria badawcze z metody biograficznej. Pracownicy Instytutu zajmują ważne stanowiska w europejskich stowarzyszeniach socjologicznych, między innymi: Executive Board of European Sociological Association (2013-2015), Biography and Society 38 Research Committee ISA, Research Network 3 BIOGRAPHICAL PERSPECTIVES ON EUROPEAN SOCIETIES (ESA).

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Koncepcja kształcenia na kierunku *socjologia* odpowiada Misji i Strategii Uniwersytetu Łódzkiego, a działania podejmowane przez Wydział Ekonomiczno - Socjologiczny w ramach ocenianego kierunku w pełni wpisują się w realizację celów strategicznych UŁ
- 2) Wydział Ekonomiczno – Socjologiczny we właściwy sposób angażuje interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w proces kształtowania koncepcji kształcenia na kierunku *socjologia*. Środowisko studentów ma możliwość wyrażania opinii i uwag na temat procesu dydaktycznego, poprzez swoich przedstawicieli będących członkami między innymi Rady Konsultacyjnej dla kierunku *socjologia*.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie.

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

- *Ocena zgodności założonych kierunkowych i specjalnościowych oraz przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (wzorcowymi efektami kształcenia albo celami i efektami kształcenia wskazanymi w standardach kształcenia, w tym standardach kształcenia nauczycieli, określonych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego), a także z koncepcją rozwoju kierunku;*

Przedstawione kierunkowe i specjalnościowe efekty kształcenia na kierunku *socjologia*, studia I i II stopnia o profilu ogólnoakademickim są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.

- *Ocena spójności kierunkowych i przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia. w odniesieniu do profilu ogólnoakademickiego – wymagań formułowanych dla obszaru wiedzy¹, z którego kierunku się wywodzi;*

Przedstawione kierunkowe i specjalnościowe efekty kształcenia na kierunku *socjologia*, studia I i II stopnia o profilu ogólnoakademickim są spójne z wymaganiami dla obszaru wiedzy w zakresie nauk społecznych.

- *Ocena możliwości osiągnięcia kierunkowych i przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i szczegółowych efektów kształcenia dla modułów kształcenia (poszczególnych przedmiotów, grup przedmiotów) oraz praktyk zawodowych (o ile są przewidziane w programie studiów).*

Przyjęty program kształcenia umożliwia osiągnięcie przez studentów poszczególnych efektów kierunkowych na kolejnych semestrach. Realizacja sukcesywnie przedmiotów

kształcenia podstawowego, ogólnego i kierunkowego oraz praktyk studenckich stwarza możliwości pogłębiania wiedzy oraz osiągania umiejętności i kompetencji kierunkowych. Przedmioty fakultatywne pozwalają na bardziej szczegółowe zapoznanie się z zagadnieniami *socjologii* w różnych jej aspektach i sytuacjach. Przygotowana tabela weryfikacji osiąganych efektów kształcenia dla kierunku *socjologia* potwierdza osiągnięcie przez studentów wszystkich zakładanych efektów kształcenia w toku studiów i możliwości oceny ich realizacji na poszczególnych etapach (semestrach).

- *Ocena dostępności opisu założonych efektów kształcenia (czy i w jaki sposób opis efektów kształcenia jest publikowany).*

Opis założonych efektów kształcenia realizowanych na kierunku *socjologia* jest powszechnie dostępny. Publikowany jest m. in. na stronie internetowej Wydziału

2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

Weryfikacja efektów kształcenia na kierunku *socjologia* obejmuje trzy elementy, które mogą być sprawdzane w różnorodny sposób:

1. Efekty kształcenia z zakresu wiedzy – sprawdzane np. poprzez testy, referaty, eseje, ale także jako część składowa przygotowywanego projektu/pracy zaliczeniowej oraz na egzaminie dyplomowym,
 2. Efekty kształcenia z zakresu umiejętności – aktywność na ćwiczeniach i wykładach interaktywnych, przygotowanie materiału do zajęć, opracowywanie materiałów audiowizualnych (np. prezentacji, będącej kompetentną analizą materiału wizualnego, a nie jego streszczeniem lub przygotowanie opracowań wizualizacyjnych – własnych przykładów do treści teoretycznych wykładu), projekty zespołowe, sporządzanie zestawień/tabel oraz egzamin dyplomowy,
 3. Efekty kształcenia z zakresu kompetencji – sprawdzane np. w przygotowywanym projekcie zaliczeniowym *case study*, gdy ocenie podlega (obok wartości merytorycznej, wykorzystania treści teoretycznych, jakości komunikacji) zdolność całościowego postrzegania zachodzących relacji i dostrzegania konieczności wieloaspektowych analiz, w tym z punktu widzenia etyki.
- W celu zaliczenia poszczególnych przedmiotów na kierunku *socjologia* wymagane jest zaliczenie wszystkich trzech ww. elementów. Przykładowo, w skład oceny końcowej wchodzi trzy elementy: 20% – znajomość zagadnień teoretycznych (sprawdzana testowo np.

pytania zamkniętymi), 30% – bieżąca praca studenta (np. ocena z ćwiczeń) i 50% – projekt końcowy, część problemowa egzaminu (sprawdzenie umiejętności i kompetencji, zdolności rozwiązywania konkretnych problemów). W celu weryfikacji samodzielności napisanej pracy licencjackiej i magisterskiej stosowany jest system Plagiat, ważny element systemu przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w procesie kształcenia.

3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Ważnym elementem działań na rzecz poprawy jakości kształcenia jest zachęcanie nauczycieli akademickich do wykorzystania różnych sposobów oceny, adekwatnych do różnych kategorii zakładanych efektów kształcenia. W miarę możliwości dostosowanie sposobów oceny do indywidualnych predyspozycji studenta, w taki sposób, aby możliwe było sprawdzenie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów nawet w przypadku braku możliwości zrealizowania zaplanowanej dla danego efektu formy weryfikacji np. w przypadku nieobecności studenta podczas emisji materiału wizualnego, podlegającego analizie czy w terminie kolokwium, wskazanie innej formy „zaliczenia”/weryfikacji danej umiejętności oraz ustalanie zasad zaliczania przedmiotów dla studentów studiujących w trybie indywidualnym. Kluczowe znaczenie dla zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na kierunku *socjologia* ma podejmowanie przedsięwzięć służących zapewnieniu spójności działań mających na celu ocenę studenta, realizowanych przez różnych nauczycieli akademickich. Nacisk położono na współpracę koordynatora przedmiotu ze wszystkimi prowadzącymi zajęcia. Istotą koordynacji jest dbałość o tożsamość efektów kształcenia w ramach danego przedmiotu nawet w przypadku stosowania różnych form dydaktycznych i różnych metod weryfikacji (np. ćwiczenia pod opieką różnych osób prowadzących). Oznacza to, że dla każdej z trzech kategorii efektów: wiedza, umiejętności, postawy należy wskazać konkretne efekty, które muszą zostać osiągnięte przez przeciętnego studenta kierunku *socjologia*, a stopień osiągnięcia tego efektu jest podstawą oceny końcowej. Ważną rolę w procesie zapewniania jakości kształcenia na kierunku *socjologia* odgrywają zebrania dydaktyczne, z udziałem pracowników Instytutu Socjologii opiekującego się kierunkiem *socjologia*. Ważną częścią zebrania jest formułowanie i ewentualne modyfikowanie efektów kształcenia i tworzenie w oparciu o te efekty programów kształcenia na kierunku *socjologia*, na wszystkich poziomach

studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Ważnym tematem są kwestie realizacji i weryfikacji efektów kształcenia w procesie dydaktycznym, co prowadzi do przeglądu programów kształcenia, zgodnie z matrycą efektów kształcenia dla kierunku *socjologia* oraz przygotowaniem i ewentualną poprawą sylabusów przez koordynatorów przedmiotów.

Podstawą realizacji systemu jakości kształcenia na kierunku *socjologia*, o czym była już mowa wcześniej, jest Wewnętrzny System Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ, oraz System weryfikacji efektów kształcenia jako element Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia. Cele zapisane w tych dokumentach są traktowane jako fundamenty systemu jakości kształcenia na kierunku *socjologia*, co oznacza, że stanowią podstawę procedur określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji.

4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Weryfikacja efektów kształcenia realizowana jest także w oparciu o opinie absolwentów Uczelni. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów stanowi formę sprawdzania końcowych efektów kształcenia, pozwala weryfikować stopień realizacji efektów kształcenia głównie w zakresie umiejętności i kompetencji. Celem monitorowania karier zawodowych absolwentów jest:

- uzyskanie informacji na temat sytuacji zawodowej studentów na rynku pracy, w tym zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia tuż przed zakończeniem studiów (przed obroną pracy dyplomowej),
- uzyskanie informacji na temat aktualnej sytuacji zawodowej absolwentów na rynku pracy, w tym zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia,
- uzyskanie opinii na temat przydatności wiedzy i umiejętności zdobytych w procesie kształcenia z punktu widzenia potrzeb i wymagań stawianych przez współczesny rynek pracy,
- uzyskanie informacji na temat dalszych planów edukacyjnych i zawodowych absolwentów.

Jednostką odpowiedzialną za realizację procesu monitorowania karier zawodowych absolwentów jest działające w ramach struktur Uniwersytetu Łódzkiego Akademickie Biuro Karier Zawodowych. Obok takich zadań jak ułatwienie studentom i absolwentom wejście na rynek pracy, pomoc w kształtowaniu ścieżki kariery poprzez doradztwo i pośrednictwo w poszukiwaniu pracy, nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z pracodawcami, umożliwienie pracodawcom znalezienia najlepszych kandydatów na oferowane miejsca pracy, praktyk i staży, gromadzi także opinie studentów/absolwentów, w tym kierunku *socjologia*, na temat oceny jakości kształcenia. Biuro realizuje projekt badawczy pt. *Monitorowanie karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Łódzkiego*, którego celem jest

dokonanie oceny dostosowania kierunków studiów do potrzeb rynku pracy poprzez śledzenie losów zawodowych absolwentów. W 2012 r. ukazał się raport z pierwszej edycji badań pt. *Opinie studentów ostatnich lat studiów na temat jakości kształcenia i organizacji studiów na Uniwersytecie Łódzkim oraz nabytych kompetencji w procesie kształcenia*. W raporcie tym znalazły się oceny studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, w zdecydowanej większości pozytywne.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Zakładane kierunkowe efekty kształcenia odnoszące się do programu studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim są zgodne z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz koncepcją rozwoju kierunku. Zakładane kierunkowe efekty kształcenia w pełni pokrywają efekty specyficzne dla obszaru nauk społecznych. Opis zakładanych efektów kształcenia jest dostępny. Karty opisu przedmiotów zostały opracowane zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji. Studenci mają świadomość czym są zakładane efekty kształcenia oraz znają cele kształcenia. W opinii studentów efekty kształcenia są zrozumiałe i sprawdzalne.

2). W oparciu o analizę kierunkowych efektów kształcenia oraz efektów kształcenia określonych w udostępnionych Zespołowi Oceniającemu PKA kartach opisu poszczególnych przedmiotów można stwierdzić, że sposób ich formułowania nie budzi zastrzeżeń w zakresie czytelności, zrozumiałości i sprawdzalności.

3). Prowadzący kierunek Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację osiągnięcia efektów kształcenia na każdym jego etapie. System ten jest dostępny. System weryfikacji osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie tych efektów tj. wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Zasady weryfikacji efektów kształcenia określonych w poszczególnych przedmiotach, w tym zasady zaliczania praktyk zawodowych oraz oceny procesu dyplomowania są zgodne z Regulaminem studiów, Regulaminem praktyk zawodowych oraz Zasadami dyplomowania przyjętymi w Uczelni. Realizacja procesu etapowej weryfikacji efektów kształcenia nie budzi zastrzeżeń. Proces dyplomowania przebiega poprawnie. W zakresie przejrzystości systemu weryfikacji efektów kształcenia na kierunku *socjologia* w pełni spełnia kryterium. W opinii studentów system weryfikacji

zakładanych efektów kształcenia jest przejrzysty i zrozumiały. Publikacja, udostępnienie oraz informacja o efektach kształcenia pozwala studentom na dokonanie rozróżnienia pomiędzy wiedzą, kompetencjami i umiejętnościami.

4). Uczelnia poprzez Akademickie Biuro Karier Zawodowych realizuje działania w zakresie monitorowania karier swoich absolwentów na rynku pracy, w celu wykorzystania uzyskanych wyników dla doskonalenia jakości procesu prowadzonego kształcenia. Wyniki badań absolwentów służą także dostosowaniu efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów oraz wymagań rynku pracy. Jednostka monitoruje kariery zawodowe absolwentów a pozyskane wyniki wykorzystuje do doskonalenia jakości procesu kształcenia.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Studia pierwszego stopnia na kierunku *socjologia* trwają sześć semestrów i kończą się uzyskaniem przez absolwenta tytułu licencjata. Ogólna liczba godzin z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich wynosi 1800. Celem studiów pierwszego stopnia jest przygotowanie do pracy w instytucjach o charakterze diagnostycznym, planistycznym, w jednostkach administracji rządowej, samorządowej wszystkich szczebli oraz w organizacjach typu non-profit na stanowiskach doradczych i operacyjnych. Dzięki obecności modułów specjalizacyjnych studenci mogą uzyskać pogłębioną wiedzę z wybranych zagadnień z zakresu *socjologii*. Taka forma kształcenia przygotowuje do pracy zarówno w instytucjach społecznych, kulturalnych, w organizacjach formalnych, jak również do prowadzenia własnej działalności w społecznościach lokalnych i regionalnych. Głównym założeniem procesu kształcenia jest przekazanie zasobów wiedzy i umiejętności w zakresie realizowanego, podstawowego programu kształcenia w ramach kierunku *socjologia* i wybranej specjalności w taki sposób, aby absolwent był przygotowany do poszukiwania zatrudnienia w środowisku dynamicznie zmieniającego się rynku pracy. Ponadto absolwent ma świadomość konieczności ciągłego podnoszenia kwalifikacji i „uczenia się przez całe życie” z uwagi na zmiany zachodzące na rynku pracy. Studia na kierunku *socjologia* mają więc wyrobić postawę

otwartości i gotowości do podejmowania nowych wyzwań, w tym wspartą umiejętnością krytycznego i kreatywnego myślenia, gotowość do zdobywania nowych kwalifikacji.

Struktura programu kształcenia na I stopniu kierunku *socjologia* jest następująca: pierwsze dwa semestry mają charakter propedeutyczny, student zyskuje wiedzę ogólną z zakresu nauk społecznych i humanistycznych, która stanowić ma podstawę dla dalszego rozwijania wiedzy i umiejętności w zakresie analizy zjawisk i procesów społecznych. Dlatego wśród oferowanych przedmiotów znajdują się: wprowadzenie do socjologii, ekonomia, psychologia, psychologia społeczna, antropologia kulturowa, filozofia i logika oraz statystyka, jak też historia myśli społecznej. W większości przypadków przedmioty te mają formę wykładów oraz ćwiczeń – prowadzenie ćwiczeń uznano za bardzo ważny aspekt procesu edukacji – dzisiejsi studenci – zwłaszcza ci rozpoczynający edukację na szczeblu uniwersyteckim są często źle przygotowani przez szkołę średnią do podjęcia tej roli. Bezpośredni kontakt ze studentami na ćwiczeniach pozwala, przynajmniej w części, nadrobić te deficyty.

Kolejne dwa semestry poświęcone są przekazywaniu wiedzy i zdobywaniu umiejętności w odniesieniu do podstawowych perspektyw analitycznych i teoretycznych w socjologii. W obecnym programie zostały one uporządkowane według klasycznego podziału na socjologię makro, mezo i mikrostruktur. Ważną grupę przedmiotów, wprowadzoną już na pierwszym roku, stanowią zajęcia z zakresu metodologii ukazujące różne podejścia metodologiczne. Na II roku studenci biorą też udział w wykładach prowadzonych przez przedstawicieli wszystkich katedr i zakładów, które opracowały moduły specjalizacyjne. W ten sposób wszyscy studenci mają możliwość kompleksowego zapoznania się z pracami badawczymi i teoretycznymi poszczególnych zespołów oraz mogą na tej podstawie dokonać wyboru modułów specjalizacyjnych.

Ostatnie dwa semestry zajmują przede wszystkim zajęcia modułowe – w sumie 390 godzin podzielonych na dwa moduły specjalizacyjne wybrane przez studenta. Wśród przedmiotów przygotowujących do wejścia na rynek pracy należy wyróżnić Hospitacje instytucji – zajęcia odbywające się w małych 10 osobowych zespołach, polegające na wizytowaniu wybranych instytucji o różnym profilu. Zajęcia te są wybierane przez studentów zgodnie z ich zainteresowaniami. Studenci mogą wybrać następujące profile instytucji: Instytucje sprawowania władzy i kontroli społecznej, Instytucje kultury, Instytucje wpierające aktywność społeczno - obywatelską i przedsiębiorczość osób młodych, Dywersyfikacja instytucjonalna w kontekście funkcji edukacyjnej.

Studenci mogą wybrać następujące moduły specjalizacyjne:

- I. Moduł specjalizacyjny: Przestrzeń, partycypacja, obywatelskość (Katedra Socjologii Wsi i Miasta)
- II. Moduł specjalizacyjny: Codziennosc w płynnej nowoczesności (Katedra Socjologii Ogólnej)
- III. Moduł specjalizacyjny: Jednostka i kultura współczesna. Problemy komunikacji i rozumienia (Katedra Socjologii Kultury)
- IV. Moduł specjalizacyjny: Komunikacja społeczna – teoria i badania (Zakład Badań Komunikacji Społecznej)
- V. Moduł specjalizacyjny: Kultura, sztuka, kultura medialna (Katedra Socjologii Sztuki)
- VI. Moduł specjalizacyjny: Metodologiczno-badawczy (Katedra Metod i Technik Badań Społecznych)
- VII. Moduł specjalizacyjny: Socjologia dobrobytu – cywilizacja dobrego samopoczucia (Katedra Socjologii Edukacji)
- VIII. Moduł specjalizacyjny: Socjologia organizacji i zarządzania (Katedra Socjologii Organizacji i Zarządzania)
- IX. Moduł specjalizacyjny: Socjologia płci i rodzaju – *gender studies* (Zakład Socjologii Płci i Ruchów Społecznych)
- X. Moduł specjalizacyjny: Społeczny Wymiar Polityki (Katedra Socjologii Polityki i Moralności)
- XI. Moduł specjalizacyjny: Szanse i zagrożenia społeczne dla jednostek i zbiorowości w zmieniającym się świecie (Katedra Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej)
- XII. Moduł specjalizacyjny: Skąd się biorą dewianci? Zachowania dewiacyjne a poczucie bezpieczeństwa w perspektywie społeczno-kulturowej i metodologicznej (Katedra Socjologii Wsi i Miasta)

W ramach studiów pierwszego stopnia na kierunku *socjologia* oferowane są różne ścieżki kształcenia:

1. Studia stacjonarne w liczbie 1800 godzin
2. Studia niestacjonarne w liczbie 1000 godzin

Studia drugiego stopnia na kierunku *socjologia* trwają cztery semestry, kończą się nadaniem absolwentowi tytułu naukowego magistra. Ogólna liczba godzin z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich wynosi 795 (na studiach niestacjonarnych 500 godzin odpowiednio). Siatki programowe zostały skomponowane tak aby umożliwić absolwentowi osiągnięcie wszystkie zdefiniowane kierunkowe efekty kształcenia.

Celem studiów II stopnia jest przekazanie studentom poszerzonej wiedzy z zakresu nauk społecznych, nowych tendencji w metodologii badań społecznych, a także z zakresu innowacyjnych technik informatycznych. Treści programowe skonstruowane są w ten sposób aby: ukształtować kompetencje pozwalające na rozpoznanie i charakteryzowanie globalnych procesów społecznych oraz procesów przekształceń różnego typu struktur społecznych i ich zróżnicowania; wykształcić umiejętność analizy ich przyczyn, przebiegu, skali i konsekwencji oraz analizy współzależności zachodzących między różnymi aspektami życia społecznego. Udział w trzyletnim seminarium magisterskim zakończony przygotowaniem pracy magisterskiej inspiruje absolwenta do pogłębiania wiedzy teoretycznej i praktycznej, co powinno skutkować umiejętnością logicznego myślenia i wnioskowania, pozwala wyrobić nawyk ustawicznego kształcenia i uzupełniania kwalifikacji o elementy odpowiadające zmieniającym się potrzebom rynku pracy.

Absolwenci II stopnia są przygotowani do pracy w: jednostkach administracji samorządowej i rządowej, w organizacjach pozarządowych, instytucjach kulturalnych, firmach consultingowych, doradczych, firmach otoczenia biznesu, instytucjach badawczych i ośrodkach badawczo-rozwojowych, oraz instytucjach i agencjach Unii Europejskiej. Mają również kompetencje do pełnienia roli doradcy i negocjatora w kreowaniu współpracy publiczno-prywatnej, w rozwiązywaniu konfliktów oraz w zakresie współpracy regionalnej. Biegła znajomość przynajmniej jednego języka obcego umożliwia podjęcie zatrudnienia zarówno w kraju, jak i za granicą. Niektórzy absolwenci zyskują także wiedzę i umiejętności pozwalające na prowadzenie pracy naukowej, w tym na podjęcie studiów trzeciego stopnia (doktoranckich).

Siatka zajęć dydaktycznych została ułożona według następujących założeń: poszerzenia wiedzy z zakresu teorii socjologicznych i analiz różnych zjawisk oraz procesów społecznych (szczególne miejsce zajmują tu przedmioty: współczesne teorie socjologiczne, zróżnicowanie społeczne, globalne procesy społeczne); poszerzenia wiedzy o perspektywy wybiegające poza stricte socjologiczną (problemy współczesnej humanistyki, władza w społeczeństwie współczesnym); poszerzenia kompetencji metodologicznych (przez trzy z czterech semestrów odbywają się zajęcia o charakterze konwersatoryjnym uwzględniające różne perspektywy metodologiczne i techniki analizy danych); analizę szczegółowych zagadnień podejmowanych przez socjologię szczegółowe zajęcia modułowe.

Oferowane studentom II stopnia moduły wpisują się w obszar kształcenia w zakresie nauk społecznych i umożliwiają uzyskanie zaawansowanej wiedzy w wybranym przez słuchaczy polu problemowym. Planowane w ramach modułów zajęcia są przeznaczone dla absolwentów studiów I stopnia, którzy chcą zdobyć wiedzę na zaawansowanym poziomie w zakresie socjologii i dyscyplin pokrewnych. Zajęcia zostały logicznie powiązane z głównym programem studiów socjologicznych II stopnia i dla wielu absolwentów studiów licencjackich mogą być propozycją do kontynuowania nauki w węższym obszarze zainteresowań – pogłębiają wiedzę o charakterze szczegółowym, odpowiadającą obszarowi prowadzonych badań i analiz, przygotowują tym samym do indywidualnej działalności badawczej powiązanej z tematyką pracy magisterskiej. Zajęcia przygotowano w taki sposób, by umożliwić nie tylko uzyskiwanie i podnoszenie kompetencji profesjonalnych (zdobywanie praktycznych umiejętności związanych z pracą zawodową), ale przede wszystkim rozwijać indywidualne zainteresowania naukowe studentów i pogłębiać dokonywanie analizy procesów i zjawisk charakteryzujących współczesne społeczeństwo. Oferowane moduły poszerzają wiedzę i kompetencje zdobyte w trakcie studiów socjologicznych i mogą być szansą zarówno na bardziej elastyczne przygotowanie się do wyzwań współczesnego rynku pracy, jak i gwarancją samorozwoju i poszerzenia poznawczych kompetencji odbiorców. Z wyżej wymienionych powodów intencją autorów studiów było osadzenie programów modułów w szerszym kontekście społecznym, uwzględniającym także szerokie uwarunkowania kulturowe. Aby zrealizować ten cel od początku wykorzystano wielowymiarową wiedzę humanistyczną i społeczną oraz uwzględniono w planie zajęć bloku przedmiotów z kilku socjologicznych subdyscyplin.

Przygotowane w ramach modułów zajęcia prezentują różne wymiary i problemy życia społecznego. Na podstawie udziału w zajęciach modułu I student jest w stanie definiować najważniejsze procesy i przemiany zachodzące we współczesnym świecie (bezrobocie, problem jakości życia, bezpieczeństwo w środowisku miejskim) oraz diagnozować ich wpływ na inne sfery życia społecznego w Polsce i na świecie.

Celem kursów modułu II jest pokazanie polskich przemian w kontekście zmian modernizacyjnych, jak również związanych z nimi nowych wyzwań rozwojowych (m.in. w obszarze przestrzeni lokalnej). Ważnym polem odniesienia pozostają także aktualne zabiegi modernizacyjne podejmowane w węższym zakresie wyzwań edukacyjnych i obecność tej problematyki w debacie publicznej.

Celem modułu III jest zaznajomienie studentów z wybranymi, praktycznymi zagadnieniami komunikacji społecznej, w tym z niezbędną wiedzą na temat kultury współczesnego kapitalizmu, problematyką emocji oraz zjawiskami i procesami społecznymi w perspektywie biograficznej. W ramach modułu jego uczestnicy poznają m.in. zasady analizy przekazów osobistych i medialnych, monitoringu mediów oraz kształtowania opinii publicznej.

W rezultacie uczestnictwa w kursach modułu IV studenci znają i rozumieją podstawowe kategorie i zjawiska kultury współczesnej oraz komunikacji z obszaru sztuki i fotografii socjologicznej. Blok przedmiotów podejmujących problematykę z zakresu socjologii kultury poszerzono o zagadnienia komunikowania społecznego z zamiarem dostarczenia słuchaczom instrumentów oraz kategorii niezbędnych do rozpoznawania, definiowania i interpretacji różnych aspektów komunikacji międzykulturowej i quasi-międzykulturowej.

W wyniku przeprowadzonych zajęć modułu V studenci potrafią formułować ugruntowane wnioski o problemach i zjawiskach występujących w dziedzinie społecznych problemów polityki oraz socjologii płci. Studenci potrafią ponadto rozpoznawać w rzeczywistości społecznej (w skali makro i w skali mikro) zjawiska i tendencje z zakresu w/wym. obszarów i samodzielnie je analizować. Przewidziano również wykorzystanie wiedzy socjologicznej w dziedzinie zarządzania zasobami ludzkimi. W tym obszarze studenci zyskują nie tylko umiejętności analizy danych zastanych, ale zdobywają kompetencje związane z planowaniem i realizacją własnych badań.

Oferowane kursy w module VI pozwalają studentom w zdystansowany sposób analizować i oceniać rzeczywistość społeczną pod kątem obecności organizacji i instytucji w otoczeniu społecznym. Zajęcia ukierunkowane są na tematykę obywatelskości, więzi i zaufania społecznego. Pozwalają prezentować własne argumenty i wnioski w dyskusji nad stanem i przemianami kultury obywatelskiej (w tym znaczeniem ruchów społecznych) oraz moralnych dylematów współczesności, oceniać ich znaczenie dla kondycji współczesnej sfery publicznej w Polsce, a w rezultacie zdobywać postawę pro obywatelską i przygotowanie do angażowania się w działania zawodowe i obywatelskie oraz w debaty publiczne.

Siatka zajęć uwzględnia też zróżnicowanie treści programowych na I roku w obszarze metodologii oraz wybranych zagadnień socjologicznych przeznaczonych dla studentów, którzy są absolwentami I stopnia *socjologii* i tych, którzy ukończyli inne kierunki I stopnia. Można to założenie zrealizować w pełni w przypadku podziału grup dziekańskich na absolwentów *socjologii* i pozostałe osoby. W praktyce jest to trudne do wykonania gdyż absolwenci *socjologii* I stopnia stanowią zdecydowaną większość studentów.

Zasady przyznawania punktów ECTS na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym wynikają z Zarządzenia nr 64 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 25.04.2014 r. w sprawie: zatwierdzenia systemu ustalania wartości punktowej ECTS dla przedmiotów dla Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ. Specyfika tego systemu (tzw. kalkulatora punktów ECTS) została zawarta w załącznikach 1-3 do ww. zarządzenia. System ECTS na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego jest oparty na Uchwale nr 192 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego dotyczącej wytycznych w zakresie tworzenia programów kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim z 10 czerwca 2013 roku oraz na Zarządzeniu nr 177 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z 30 września 2013 roku ze zmianami. Wprowadzenie go nastąpiło w związku z obserwowaną na wielu uczelniach zagranicznych tendencją zmian proporcji zajęć dydaktycznych realizowanych w obecności nauczyciela akademickiego i pracy własnej studenta.

Wprowadzony system zakłada zwiększenie samodzielnego studiowania studenta, rozumianego jako praca bieżąca oraz przygotowanie do końcowego zaliczenia/egzaminu. System ECTS jest ukierunkowany na studenta, dlatego przyporządkowanie punktów ECTS przedmiotom opiera się na nakładzie pracy studenta. Punkty ECTS są przyznawane na podstawie oszacowanego nakładu pracy przeciętnego studenta. Liczba punktów ECTS jest tylko pośrednio związana z liczbą godzin zajęć - tzw. godzinami kontaktowymi. Przyznana ilość punktów ECTS poza godzinami nauki spędzonymi w sali wykładowej uwzględnia czas spędzony na indywidualnej nauce związanej z bieżącym przygotowywaniem się do zajęć (lektura literatury przedmiotu, zbieranie potrzebnych materiałów, pisanie prac i projektów), czas potrzebny do przygotowania się do zaliczeń i egzaminach, a także czas obowiązkowych praktyk. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do Zarządzenia nr 64 liczba punktów ECTS przypisanych przedmiotowi odzwierciedla nakład pracy studenta związany z uzyskaniem założonych dla tego przedmiotu efektów kształcenia. 1 punkt ECTS odpowiada 25-30 godzinom pracy przeciętnego studenta. Liczba godzin pracy studenta obejmuje udział w różnych formach zajęć z udziałem nauczycieli akademickich (godziny bazowe), ale także czas poświęcony na samodzielną pracę (pracę własną studenta - przygotowanie się do zajęć, zaliczeń i egzaminów). Warunkiem uzyskania punktów przypisanych danemu przedmiotowi/modułowi jest osiągnięcie założonych efektów kształcenia potwierdzone oceną. Punkty ECTS są podporządkowane wszystkim przedmiotom/modułom występującym w programie kształcenia.

Ocena eksperta międzynarodowego:

Z danych przekazanych Zespołowi Oceniającemu PKA wynika, że jednostka, na której realizowany jest oceniany kierunek podejmuje działania mające na celu aktywizację studentów i kadry naukowo – dydaktycznej do realizacji wymiany międzynarodowej, uczestnictwa w międzynarodowych programach i projektach. System ECTS wdrożony na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym stwarza możliwości odbywania przez studentów kształcenia na poszczególnych semestrach w innych uczelniach, w tym zagranicznych w ramach programu Erasmus. Uczelnia bierze udział w programie Socrates Erasmus, LLP-Erasmus, Erasmus+, Summer School, Mobility Direct, Erasmus Mundus, Teaching Staff Mobility. Aktualna lista uczelni w ramach poszczególnych programów współpracy została przekazana Zespołowi Oceniającemu w załączniku.

2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Analiza założonych efektów kształcenia, treści programowych poszczególnych przedmiotów, wynikających z planu studiów oraz stosowanych form i metod dydaktycznych pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną całość. Podczas spotkań z Zespołem Oceniającym PKA zarówno studenci, jak i nauczyciele akademicy, a także pracodawcy, uznali formy realizacji poszczególnych zajęć oraz stosowane w trakcie tych zajęć metody dydaktyczne za właściwe. W opinii studentów, stosowane formy i metody prowadzenia zajęć dobrze służą procesowi uczenia się.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Organizacja procesu kształcenia na ocenianym kierunku nie budzi zastrzeżeń w zakresie możliwości osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Programy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych spełniają wszystkie wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131). Plany studiów realizowane na ocenianym kierunku są zgodne z wymaganiami standardu kształcenia dla tego typu studiów. W opinii studentów realizowany proces kształcenia, z uwzględnieniem treści oraz czasu kształcenia jest właściwy, umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia oraz ułatwi przyszłym absolwentom kierunku ubieganie się o zatrudnienie na rynku pracy.

2). Analiza opisu zakładanych kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia, treści programowych poszczególnych przedmiotów oraz stosowanych form i metod dydaktycznych pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną całość.

3. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów.

1) Ocena czy liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwią osiągnięcie założonych celów i efektów realizacji danego programu

Na kierunku *socjologia* w semestrze letnim 2013/2014 i w semestrze zimowym 2014/2014 zajęcia dydaktyczne realizowało 105 nauczycieli akademickich pracujących na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ. W tej grupie znajduje się 30 pracowników samodzielnych, 58 osób ze stopniem doktora oraz 17 magistrów. Spośród wszystkich ww. osób 32 to osoby stanowiące minimum kadrowe kierunku. W skład minimum kadrowego kierunku *socjologia* wchodzi 32 nauczycieli akademickich. Wszystkie te osoby są zatrudnione na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym jako podstawowym miejscu pracy. Pracownicy wchodzący w skład minimum kadrowego, a także pozostali nauczyciele akademicy prowadzących zajęcia na kierunku *socjologia*, umożliwiają osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, a także realizację programu na powyższym kierunku studiów, ponieważ ich dorobek naukowy oraz kwalifikacje są adekwatne do programu kształcenia, a także do zakładanych efektów kształcenia na kierunku *socjologia*.

2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów.

Po dokonanej analizie pod względem formalnym akt osób, które wchodzi w skład minimum kadrowego na kierunku *socjologia*, należy uznać, iż zostały spełnione warunki określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. 2014 r., poz. 1370) – minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora, § 13 ust. 1 powyższego rozporządzenia (*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w uczelni nie później niż od początku semestru studiów*) oraz § 15 ust. 1 (*Minimum kadrowe dla studiów drugiego stopnia*

na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej sześciu samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora),

Spośród 32 nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego, wymagania określone w § 13 ust. 2 przywołanego wyżej rozporządzenia (*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej: 30 godzin zajęć dydaktycznych w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego lub będącego osobą, która nabyła uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego, 60 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia*) spełniło 28 osób. Szczegółowe informację w załączniku nr 5.

Podczas weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w **art. 112a** ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), Kwalifikacje naukowe nauczycieli akademickich potwierdzają odpowiednie dokumenty zawarte w ich teczkach osobowych. Deklarowane doświadczenie zawodowe nauczycieli akademickich znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji – świadectwach pracy.

Spośród 32 **nauczycieli akademickich** zgłoszonych przez Uczelnię, **do minimum kadrowego zaliczono:**

- 9 nauczycieli akademickich z tytułem naukowym profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego
- 19 nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym doktora

Nie zaliczono 4 osób ze względu na niewystarczającą liczbę godzin prowadzonych przez nich zajęć dydaktycznych. Szczegółowe informację na temat poszczególnych nauczycieli zawarte są w załączniku nr 5 do raportu.

Ocena spełnienia wymagań dotyczących relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiącymi minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów

Proporcja liczby nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego do liczby studentów kierunku **spełnia** wymagania § 17 ust. 1 pkt. 8 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) i wynosi w przybliżeniu 1:11.

Ocena czy w minimum kadrowym są reprezentanci każdego obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów oraz czy obejmuje ono reprezentantów dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Zgodnie z § 12 ust. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) każdy obszar kształcenia, do którego przyporządkowano kierunek studiów jest reprezentowany w minimum kadrowym przez co najmniej jednego nauczyciela akademickiego posiadającego dorobek w obszarze wiedzy odpowiadającym temu obszarowi kształcenia.

Zespół oceniający wizytował zajęcia w dniu wizytacji, zapoznając się ze sposobem ich prowadzenia, poziomem i wymaganiami, oceniając równocześnie bazę dydaktyczną i warunki prowadzenia zajęć na kierunku. Szczegółowe informacje dotyczące hospitowanych zajęć dydaktycznych oraz ich oceny zostały zawarte w **Załączniku nr 6**. Zajęcia wybierano losowo z planu zajęć dydaktycznych obowiązującego w dniu wizytacji. Wszystkie zajęcia odbywały się zgodnie z planem i rozpoczęły punktualnie. Zajęcia prowadzone były przez osoby wykazane w rozkładach, w salach wykładowych dobrze dostosowanych do prowadzonych zajęć. Widoczny był wysoki poziom kompetencji osób prowadzących zajęcia, ich dobre przygotowanie do zajęć, a także umiejętności i doświadczenie dydaktyczne. Studenci byli aktywni i zainteresowani przebiegiem zajęć. Mieli dostęp do materiałów umożliwiających przygotowanie do zajęć.

Ocena stabilności minimum kadrowego (częstotliwości zmian jego składu).

Na podstawie przedstawionych przez Uczelnię informacji dotyczących minimum kadrowego stwierdzono, iż minimum jest stabilne, ponieważ na przestrzeni ostatnich lat nie

nastąpiły znaczące zmiany w jego składzie. Opinia powyższa została potwierdzona przez pracowników dydaktycznych podczas spotkania z Zespołem Oceniającym.

Ocena prawidłowości obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów: ocena zgodności obszarów nauki, dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich (w przypadku profilu praktycznego - ich doświadczenia zawodowego), ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów/modułów.

Na podstawie przedłożonych informacji o dorobku naukowym nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów stwierdzono zgodność dyscyplin naukowych ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów.

3) Ocena prowadzonej polityki kadrowej i jej spójności z założeniami rozwoju ocenianego kierunku studiów

Polityka kadrowa na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym nastawiona jest na optymalizację poziomu i struktury zatrudnienia, zarówno z punktu widzenia efektywności działalności naukowo-dydaktycznej, jak i rozwoju naukowego kadry poprzez system ocen i motywacji. System ocen pracowników obejmuje:

- parametryczną ocenę każdego pracownika w obszarach: badań naukowych i kształcenia kadr naukowych, dydaktyczno-wychowawczym oraz organizacyjnym, na podstawie szczegółowego elektronicznego formularza ankiety,
- okresowe, regulaminowe oceny pracowników dokonywane przez Wydziałową Komisję Oceniającą (warunkiem pozytywnej oceny okresowej pracownika zatrudnionego na stanowisku naukowo-dydaktycznym jest uzyskanie przez niego łącznej oceny pozytywnej oraz ustalonej na Wydziale minimalnej wymaganej liczby punktów w zakresie działalności naukowej i kształcenia kadry oraz działalności dydaktycznej),
- oceny pracowników podlegających rotacji,
- oceny zajęć dydaktycznych dokonywane przez studentów (w formie ankiety w systemie USOS),
- oceny hospitacji zajęć dokonywanych przez samodzielnych pracowników nauki.

System motywacyjny dotyczy:

- udzielania urlopów naukowych,
- priorytetowego traktowania grantów na badania własne dla młodych pracowników,
- nagradzania pracowników z największą liczbą punktów za publikacje.

Na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym obowiązuje Regulamin przyznawania premii i nagród, który jest traktowany jako jeden z podstawowych instrumentów osiągania celów określonych w Strategii Wydziału. Stanowi on zbiór zasad ustalania premii i nagród dla pracowników Wydziału, którzy poprzez swoje osiągnięcia naukowo-badawcze, dydaktyczne i inne oraz zaangażowanie i pracę wnieśli wkład w rozwój wiedzy w dziedzinie nauk ekonomicznych i społecznych, w podniesienie jakości procesów dydaktycznych, lub przyczynili się do poprawy efektywności funkcjonowania Wydziału.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni, dydaktyczni i naukowci otrzymują nagrody za:

- uzyskane w poprzednim roku kalendarzowym stopnie i tytuły naukowe,
- osiągnięcia naukowo-badawcze,
- osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i kształcenie kadr.

Nagrody za osiągnięcia naukowo-badawcze są określane na podstawie osiągnięć wykazanych w ankiecie oceny pracowniczej za poprzedni rok kalendarzowy. Poza tym pracownicy naukowo-dydaktyczni mogą ubiegać się o dofinansowanie wydania publikacji oraz wyjazdów na konferencje naukowe za granicę.

W listopadzie 2013 r., w celu zwiększenia efektywności naukowo-dydaktycznej kadry oraz Wydziału, przedstawiono rekomendacje, które dotyczą m.in.

- zobowiązania pracowników naukowo-dydaktycznych do opublikowania do końca 2016 r. przynajmniej jednej pracy w czasopiśmie za minimum 8 pkt. lub w formie monografii,
- zobowiązania kierowników katedr i zakładów, nie posiadających żadnego grantu zewnętrznego, do podjęcia w jednostce prac mających na celu pozyskanie przynajmniej jednego grantu naukowego, krajowego lub międzynarodowego (indywidualnego lub zespołowego), który będzie realizowany w jednostce,
- szczególnego premiowania osób publikujących w czasopismach z listy A i C, zgodnie z wydziałowymi zasadami przyznawania nagród,
- zapewnienie przez Kolegium Dziekańskie bezpłatnej, językowej adjustacji przez „*native speaker*” tekstów, zgłaszanych do publikacji w czasopismach z listy A lub C.

Polityka kadrowa prowadzona na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym opiera się na przestrzeganiu zasad terminowego zdobywania stopni naukowych. Należy stwierdzić, że rozwój kadry jest systematyczny i trwały, tworzy dobre podstawy dla przyszłości kierunku oraz wpływa pozytywnie na jakość kształcenia

Na podstawie przedstawionej ZO dokumentacji, można wnioskować, że procedury dotyczące polityki kadrowej są systematycznie wdrażane i przynoszą zakładane efekty.

Spotkanie z kadrą prowadzącą zajęcia na wizytowanym kierunku

W spotkaniu uczestniczyło 45 nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na wizytowanym kierunku studiów. Po krótkim wprowadzeniu przewodniczący Zespołu Oceniającego skierował do uczestników spotkania pytania dotyczące: opinii na temat procesu kształcenia na kierunku, wpływu kadry na koncepcję kształcenia i weryfikację procesu

kształcenia, opinii na temat kandydatów na studia i absolwentów, współpracy z interesariuszami zewnętrznymi i wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej przez władze Uczelni. W dyskusji wzięło udział kilka osób. W dwóch dłuższych wypowiedziach wskazano na kluczowe znaczenie przygotowania absolwentów do zawodu w kontekście wymagań ustawowych oraz KRK. Bardzo pozytywnie nauczyciele akademicy ocenili wsparcie materialne Uczelni w procesie ich awansów naukowych. Również warunki pracy w Uczelni, przede wszystkim materialne, oceniono jako bardzo dobre.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Uniwersytet zatrudnia wystarczającą liczbę nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów. Struktura ich kwalifikacji umożliwia osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia oraz realizację przyjętego programu kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia.
- 2) Minimum kadrowe na studiach I i II stopnia zostało spełnione.
- 3) Jednostka prowadzi stabilną politykę kadrową. Jest ona spójna z założeniami rozwoju kierunku *socjologia*

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny dysponuje właściwą infrastrukturą dydaktyczną, w pełni wystarczającą na potrzeby dydaktyczne realizowane w ramach kierunku Socjologia. Na omawianą infrastrukturę dydaktyczną składa się 8 budynków ulokowanych przy ul. POW 3/5, Rewolucji 1905 r. nr 37/39, Rewolucji 1905 r. nr 39, Rewolucji 1905 r. nr 41/43. Łączna powierzchnia budynków (netto) wynosi 25 890 m², w tym 15502 m² powierzchni użytkowej.

Wydział Ekonomiczno – Socjologiczny dysponuje:

- 3 dużymi aulami (200-400 miejsc),
- 7 salami wykładowymi (liczba miejsc 98 i więcej),

- 11 salami wykładowymi na zajęcia w mniejszych grupach (liczba miejsc 50 - 97 osób),
- 36 salami z przeznaczeniem na odbywanie ćwiczeń w grupach dziekańskich,
- 21 laboratoriami wyposażonymi w komputery i przeznaczonymi na zajęcia ze studentami,
- jedną kawiarenką internetową z 18 stanowiskami do wykorzystania poza zajęciami dla wszystkich studentów,
- 8 salami do cichej nauki,
- 3 salami do cichej nauki przeznaczonymi dla osób niepełnosprawnych,
- 1 salą dla matki z dzieckiem.

Rozpatrując kwestie odnoszące się do infrastruktury dydaktycznej z punktu widzenia wyposażenia sal dydaktycznych, warto zauważyć, iż Wydział Ekonomiczno – Socjologiczny ma do dyspozycji, poza laboratoriami komputerowymi, 13 sal dydaktycznych zwykłych i 43 sale dydaktyczne multimedialne, z zamontowanymi projektorami multimedialnymi, komputerami i rzutnikami. Łączna liczba komputerów zainstalowanych w pracowniach komputerowych to 350, z czego ponad połowę stanowią komputery 3-letnie lub młodsze. Obok komputerów na uwagę zasługują zamontowane na Wydziale tzw. kioski internetowe, które umożliwiają studentom szybki dostęp do ważnych z punktu widzenia procesu dydaktycznego informacji (np. plany zajęć.) Ponadto studenci mają możliwość korzystania z Internetu bezprzewodowego którego zasięg pokrywa dwa budynki w całości (budynek E i F) oraz część pozostałych budynków.

Do dyspozycji studentów i pracowników pozostaje także:

- stołówka studencka o powierzchni 444,8 m² z 135 miejscami konsumpcyjnymi, w tym stołówka pracownicza o powierzchni 55,65 m² z 40 miejscami konsumpcyjnymi,
- dwa bufety o powierzchni 204 m² z 94 miejscami konsumpcyjnymi, punktem kawowym o powierzchni 6 m² – z 8 miejscami, punktem o powierzchni 8,5 m²,
- pięć automatów z napojami gorącymi i pięć automatów do przekąsek,
- parking samochodowy z 254 miejscami (w tym z 5 miejscami dla osób niepełnosprawnych oraz miejscami parkingowymi dla rowerów).

Na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym prowadzone są od wielu lat działania służące poprawie stanu infrastruktury dydaktycznej w celu dostosowania jej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dostosowanie infrastruktury w tym zakresie widoczne jest poprzez funkcjonowanie i wykorzystanie:

- dwóch dźwigów zewnętrznych
- 11 dźwigów wewnętrznych oraz platform transportowych,

- 3 podjazdów zewnętrznych do różnych budynków,
- podjazdu wewnętrznego,
- 4 sanitariatów,
- 3 pomieszczeń – boksy dla osób niepełnosprawnych
- 4 oznakowanych miejsc parkingowych

Do obsługi osób niepełnosprawnych, niewidomych oraz słabo widzących przystosowana została Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego.

W odniesieniu do stanowisk komputerowych oraz dostępu do Internetu warto podkreślić, iż studenci:

- mają dostęp do komputerów, Internetu oraz specjalistycznego oprogramowania
- mogą korzystać ze wszystkich pracowni komputerowych, które funkcjonują na Wydziale jak również z ogólnodostępnej pracowni (tzw. kawiarenka internetowa) z 19 komputerami.

Komputery zarówno w pracowniach jak i „kawiarence” są wyposażone w oprogramowanie biurowe a także specjalistyczne wykorzystywane w trakcie różnorodnych zajęć.

Ponadto w dyspozycji Wydziału pozostaje bezprzewodowa, lokalna sieć komputerowa, która umożliwia podłączenie do niej przenośnych komputerów wyposażonych w bezprzewodową kartę sieciową. Sieć bezprzewodowa daje możliwość jednoczesnego podłączenia 100 laptopów, a konfiguracja komputerów następuje automatycznie.

Warto zauważyć, iż wszystkie pracownie komputerowe są czynne w ciągu tygodnia w godzinach 8.00 – 20.00, natomiast w soboty i niedziele godziny otwarcia uzależnione są od rozkładu zajęć na studiach niestacjonarnych. Studenci mają także możliwość korzystania z Internetu w domach studenckich. Ponadto pracownicy i studenci mają (na bazie posiadanych licencji) możliwość instalowania oprogramowania na komputerach domowych. Są to między innymi:

- program STATISTICA + moduł Sieci neuronowe + moduł Analizy marketingowe i rynkowe,
- program SPSS,

Na uwagę zasługują zbiory Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego. Obok zbiorów biblioteki Wydziałowej, będącej biblioteką naukowo-dydaktyczną o profilu ekonomicznym i socjologicznym, pracownicy i studenci mają także możliwość korzystania ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, w zbiorach której znajdują się dokumenty z obszaru nauk humanistycznych, społecznych, matematycznych i przyrodniczych.

Cały księgozbiór Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego liczy 84421 wol., w tym 14886 wol. czasopism (stan na 30.09.2013 r.). W odniesieniu do zasobów Biblioteki wydziałowej oraz zasad jej funkcjonowania należy podkreślić, że:

- Biblioteka prenumeruje 392 tytuły czasopism (w tym 111 zagranicznych);
- prawie cały księgozbiór Biblioteki opracowany został w systemie komputerowym „Symphonia”;
- czytelnicy zamawiają pozycje literatury wyłącznie drogą elektroniczną,
- w Bibliotece znajduje się 8 komputerów z dostępem do katalogu bibliotecznego
- Czytelnia oferuje studentom i pracownikom 31 miejsc przeznaczonych do nauki, gwarantuje dostęp do 18 stacji komputerowych na których można skorzystać z baz bibliotecznych, katalogów centralnych: NUKAT (Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny), Biblioteki Narodowej, KARO (Katalog Rozproszonych Bibliotek Polskich), bazy dorobku pracowników Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ oraz z Internetu;
- studenci i pracownicy mają możliwość wydrukowania za darmo z baz komputerowych kilku stron artykułu;
- w Czytelni istnieje możliwość korzystania z bezprzewodowego Internetu Wi-Fi
- Biblioteka zapewnia studentom i pracownikom dostęp do następujących zasobów sieciowych: <http://www.lib.uni.lodz.pl/?idx=ezasoby&typ=lic>, the Carl Beck Papers in Russian and East European Studies, Cambridge Journals, CEEOL – Central and Eastern European Online Library, CEIC Data (Global Database, Daily Database) – baza statystyczna, Czytelnia Czasopism Prawniczych, Bazy EBSCO, Emerging Markets Information Service, Ibuk.pl, JSTOR, Municipium, OECD Library, Oxford Journals, rynekpracy.pl, SAGE JOURNALS Online, SCOPUS, Science Direct, SPRINGER LINK, System Informacji Prawnej LEX, Web of Science, Wiley Online Librar.

- studenci i pracownicy mają możliwość zamówienia książek z innych bibliotek w Polsce dzięki działającej w Bibliotece wypożyczalni międzybibliotecznej

Obok zbiorów Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego studenci i pracownicy mogą korzystać z oferty Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, której księgozbiór w III kwartale 2013r. liczył 2 188 465 wol. W ramach Biblioteki UŁ do dyspozycji studentów i pracowników pozostają:

- Czytelnia Główna,
- Czytelnia z Księgozbiorem Historycznym w wolnym dostępie,
- Czytelnia Oddziału Informacji Naukowej,
- Czytelnia Zbiorów Specjalnych i Czytelnia Cymeliów.

W Bibliotece UŁ obok stanowisk dla czytelników (464), znajdują się także sale przeznaczone do pracy grupowej (dla studentów) oraz pokoje do pracy indywidualnej (dla pracowników naukowych UŁ). Czytelnicy mogą korzystać z katalogu on-line, do którego dostęp jest możliwy ze strony internetowej BUŁ z dowolnego komputera. Podkreślenia wymagają szerokie zasoby sieciowe do których zaliczyć należy:

- czasopisma on-line (23 tyś)
- książki dostępne on-line (165 tyś)
- bazy danych (106)

Ponadto studenci i pracownicy Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego mogą korzystać z Biblioteki Depozytowej ONZ.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego dysponuje nowoczesną infrastrukturą dydaktyczną umożliwiającą realizację zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku. Na uwagę zasługują działania podejmowane w sferze dostosowywania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz bogate zasoby biblioteczne (Biblioteka Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego oraz Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego). Wyposażenie sal umożliwia realizację celów dydaktycznych na właściwym poziomie.

6.Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów.

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego posiada od 2009 r. naukową kategorię A, przyznaną przez MNiSW. W dorobku naukowym Wydziału ma swój udział Instytut Socjologii i jego jednostki organizacyjne. W latach 2010–2014 nauczyciele akademicy z Instytutu Socjologii UŁ kierowali realizacją 11 projektów finansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, uzyskali 15 grantów z MNiSW, NCN oraz innych agend rządowych na łączną sumę 14 344 175,59 PLN. Otrzymali także inne granty z takich instytucji jak np. UMŁ. Ponadto zrealizowano 80 badań własnych, w większości w ramach dotacji dla młodych naukowców. Efektem badań naukowych prowadzonych w latach 2010-2014 przez pracowników Instytutu Socjologii są 1233 publikacje naukowe w tym 387 publikacji pracowników wchodzących w skład minimum kadrowego kierunku *socjologia*. W

grupie pracowników Instytutu, którzy w latach 2010-14 zdobyli największą liczbę punktów znalazły się osoby wchodzące w skład minimum kadrowego kierunku *socjologia*. Prowadzone badania naukowe są kompatybilne z realizowanym procesem dydaktycznym. Wyniki badań naukowych prezentowane są studentom podczas zajęć jak również podczas organizowanych dla studentów seminariów i konferencji naukowych. Dla studentów organizowane są dodatkowe zajęcia, podczas których mają możliwość zapoznania się z wynikami prac naukowo-badawczych prowadzonych w Uczelni. Studenci kierunków prowadzonych w Instytucie Socjologii, w tym *socjologii* biorą aktywny udział w projektach badawczych realizowanych przez Instytut Socjologii, uczestnicząc w procesie zbierania materiałów empirycznych, analizy danych statystycznych, transkrypcji treści na nośnik elektroniczny, kwerendzie bibliotecznej. W niektórych przypadkach udział w projekcie badawczym stanowi empiryczną podstawę ich prac dyplomowych. Prowadzone badania pozytywnie wpływają na proces kształcenia, bowiem pracownicy wizytowanego kierunku, przez twórcze uczestnictwo w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych, wspólnych publikacjach, znacznie poszerzają swoje horyzonty naukowe, poznają nowe zagadnienia a zwłaszcza nowe podejścia do współczesnych problemów w zakresie *socjologii*. Władze wizytowanego Wydziału są otwarte na różnego rodzaju projekty, udział w konferencjach, czy przedsięwzięcia w postaci publikacji książkowych. Rozwijająca się kadra dobrze odczytuje „znaki czasu”, dzięki czemu lepiej formułuje problemy badawcze i ma większą zdolność uzyskiwania efektów kształcenia w danych obszarach.

Ocena eksperta międzynarodowego:

Z informacji uzyskanych od Władz Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego w trakcie wizytacji wynika, że jednostka, na której realizowany jest oceniany kierunek *socjologia* właściwie i konsekwentnie uczestniczy w międzynarodowej wymianie studentów oraz pracowników naukowych i dydaktycznych. W celu ciągłego rozwoju kadry naukowej oceniana jednostka oferuje swoim pracownikom możliwość wyjazdów naukowo-badawczych do zagranicznych instytucji i ośrodków badawczych. Pracownicy naukowo-dydaktyczni mogą ubiegać się o dofinansowanie wyjazdów na konferencje lub seminaria naukowe ze środków Uczelni, co sprzyja intensyfikacji umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wymianie doświadczeń dydaktycznych. Od bieżącego roku akademickiego pracownicy mogą się starać o uczelniane stypendia badawcze.

Konkretnymi przejawami umiędzynarodowienia na kierunku *socjologia* realizowanym na Wydziale, w ocenie Eksperta międzynarodowego są m.in.:

1. systematyczne organizowanie międzynarodowych konferencji naukowych, w których biorą udział przedstawiciele różnych dziedzin *socjologii* oraz innych dyscyplin z wiodących ośrodków naukowych ze świata. Na uwagę zasługują następujące konferencje: *Investing in Children. In Search for Innovative Solutions to Improve Children's Well-Being* III edycja cyklu konferencji "Neglected Childhood" („Zaniedbane dzieciństwo”) Łódź 23-24 10 2014; *A new order? The dynamics of social structures in contemporary societies. Nowy ład? Dynamika struktur współczesnych społeczeństw*, Łódź 21-23 10 2013; *Biographical Research in the 21st century – Epistemological Issues and Ethical Dilemmas*, (przy wsparciu 38 Research Committee Biography and Society, International Sociology Association) Łódź 17-18 06 2013; *Biographical Research: emotion, ethics & performative praxis* (współorganizator European Sociological Association) Łódź 14-15 09 2012; *Europa Wschodnia w obliczu wyzwania modernizacji. Percepcja i implementacja założeń europejskiego modelu modernizacji w odniesieniu do wybranych państw i regionów Europy Wschodniej*, Łódź 11 2012; *Freedom of Knowledge in the Era of Emerging Security Threats* Łódź 16-17 05 2011.

2. systematyczne organizowanie zajęć prowadzonych w języku angielskim, które mają bardzo pozytywny wpływ na proces kształcenia na kierunku *socjologia*. W zajęciach prowadzonych w języku angielskim uczestniczą studenci z zagranicy, co stanowi okazję do podjęcia międzykulturowych kontaktów oraz wymiany wiedzy i doświadczeń między samymi studentami. Ponadto, jednostka realizuje wykłady otwarte, które są prowadzone przez profesorów z zagranicznych instytucji partnerskich, m.in. profesora Atsushi Sakurai (11.2011), profesora Akihiro Ishikawę (2012), profesor Claudii Quaiser-Pohl oraz profesor Martiny Endepohls-Ulpe (Universität Koblenz-Landau) oraz profesor Christine Fontanini (Universite Paul Valery Montpellier 3), Yaroslava Pasko oraz Dmytra Myronovycha.

3. Projekty naukowo – badawcze:

W ocenie Eksperta międzynarodowego Zespołu Oceniającego PKA, potwierdzeniem intensyfikacji procesu umiędzynarodowienia kształcenia na kierunku *socjologia* jest udział kadry naukowo – dydaktycznej w licznych badaniach naukowych w ramach implementowanych w jednostce międzynarodowych projektów badawczych. Realizowane są one we współpracy z innymi krajami europejskimi a także z innymi kontynentów. Spośród

tych najważniejszych wymienić można: *Doświadczenia biograficzne w PRL i NRD oraz jego przepracowanie w powojennym pokoleniu 1945-1955. Porównanie socjologiczne na podstawie analizy biograficznej*, Polsko-Niemiecka Fundacja na Rzecz Nauki,; *HUM – The Human Security in Contemporary World (Bezpieczeństwo człowieka we współczesnym świecie)*; *USE: United States of Europe*, Goethe Institut Paris, 2011–2013, 2011-0710/001/001_CU7-COOP7; *Sustainable Rural Development through youth, innovation and entrepreneurship*, 2012-2015, Instytut Szwedzki, Companion Kalmar (instytut badawczy); *EUROIDENTITIES – The Evolution of European Identity: Using biographical methods to study the development of European Identity* (2008–2011); *FESTOS – Foresight of evolving security threats posed by emerging technologies* (2009-2011); *Desarrollo sustentable de la comunidad de Limoncocha: la relación entre los recursos naturales de la laguna de Limoncocha (integridad ecosistémica para actividades turísticas y pesquerías) y el desarrollo socioeconómico de la comunidad local*”, (2011- 2012).

4. kadra naukowo - dydaktyczna osiąga sukcesy naukowe nie tylko w skali ogólnokrajowej, ale również międzynarodowej, czego potwierdzeniem jest członkostwo w Międzynarodowych gremiach naukowych oraz odbywanie przez Kadrę naukowo – dydaktyczną staży w zagranicznych jednostkach naukowych, m.in. jako *visiting professor*. Ponadto pracownicy Wydziału są członkami międzynarodowych zagranicznych czasopism i serii wydawniczych.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

Analiza zgromadzonej dokumentacji pozwala na sformułowanie wniosku, że prowadzone badania naukowe w istotny sposób przyczyniają się do poszerzania oferty edukacyjnej. Prowadzone badania naukowe mają także istotny wpływ na program przedmiotów w ramach prowadzonego kierunku studiów. Efekty prowadzonych badań oraz kompetencje kadry prowadzącej badania są wykorzystywane w bieżącej dydaktyce a także w działalności kół naukowych. Efektem ścisłego związania badań naukowych z prowadzonym kierunkiem studiów jest stałe aktualizowanie programu nauczania a także modyfikowanie koncepcji kształcenia i planów studiów. Władze wizytowanej Jednostki stwarzają niezbędne warunki do rozwijania zainteresowań oraz działalności naukowej studentów w studenckim ruchu naukowym.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię.

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów,

Zasady i procedury rekrutacji studentów zostały określone w Uchwale nr 173 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 13 maja 2013 r. w sprawie zasad przyjęć na studia I, II stopnia i jednolite studia magisterskie w Uniwersytecie Łódzkim. Postępowanie rekrutacyjne jest przeprowadzane przez Wydziałową Komisję Rekrutacyjną, która weryfikuje wnioski kandydatów złożone poprzez internetowe konto. Postępowanie rekrutacyjne ma charakter konkursowy. W przypadku studiów pierwszego stopnia kryteria oparto na obiektywnym kryterium wyników maturalnych. W przypadku studiów drugiego stopnia w ramach kierunku *socjologia* stosowany jest konkurs ocen na dyplomie ukończenia studiów pierwszego stopnia oraz kryterium średniej ocen.

Na podstawie wyżej wymienionej Uchwały, a także opinii studentów przedstawionych podczas spotkania z ZO PKA należy stwierdzić, że procedura rekrutacyjna jest przejrzysta i obiektywna. Procedura rekrutacyjna została udostępniona na stronie internetowej Uczelni, co czyni ją powszechnie dostępną.

Zdaniem studentów liczba przyjmowanych studentów na kierunek *socjologia* jest odpowiednia, a infrastruktura Wydziału pozwala na osiągnięcie efektów kształcenia przez wszystkich przyjętych kandydatów. Jednakże w opinii studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA kryteria rekrutacyjne są postawione na tyle nisko, by przyjąć wszystkich kandydatów. Zdaniem studentów taka sytuacja przekłada się na obniżenie jakości kształcenia w ramach kierunku.

- 2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen.

Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA, w ramach wizytowanego kierunku stosowany jest system oceny osiągnięć studentów zorientowany w głównej mierze na nabywanie i weryfikację wiedzy. Cel ten jest realizowany poprzez weryfikację podczas egzaminów i w ograniczonym stopniu w ramach weryfikacji cząstkowej. Dominującą formą weryfikacji jest forma testowa lub opisowa. Taka forma weryfikacji nie skłania studentów do

systematycznej pracy. Studenci wskazali na przepełnienie programu kształcenia treściami teoretycznymi, przy małej obecności treści o charakterze praktycznym.

Nakład pracy studentów został określony poprzez system punktacji ECTS, który studenci mogą odnaleźć w ogólnodostępnych sylabusach. W ocenie studentów punkty ECTS zostały prawidłowo przypisane do poszczególnych przedmiotów.

System ocen jest prezentowany studentom w czasie pierwszych zajęć organizacyjnych. Studenci mogą go także odnaleźć w Regulaminie Studiów, który został zamieszczony na stronie internetowej Uczelni. Taka forma prezentacji systemu ocen została przez studentów oceniona pozytywnie.

- 3) Struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów.

Program kształcenia kierunku *socjologia* jest przystosowany do międzynarodowej mobilności studentów poprzez zastosowanie systemu punktacji ECTS oraz naukę języka obcego.

Każdemu z przedmiotów została przypisana waga punktów ECTS. Dzięki temu studenci mogą korzystać z transferu swoich osiągnięć uzyskiwanych w innych Uczelniach. Studenci chcący wyjechać za granicę, np. w ramach stypendium Erasmus+ nie mają problemów z przenoszeniem swoich osiągnięć – jeżeli przeniesienie to zostało wcześniej uzgodnione z Władzami Wydziału.

W zakresie nauki języków obcych studenci zwrócili uwagę na możliwość wyboru lektoratu z innego języka obcego niż angielski. Grupy językowe są zróżnicowane pod względem poziomu zaawansowania. Natomiast studenci zwrócili uwagę na ograniczoną liczbę zajęć fakultatywnych prowadzonych w języku obcym. W języku angielskim liczba takich przedmiotów jest niska, natomiast w programie studiów nie przewidziano przedmiotów w innych językach obcych.

W czasie spotkania z ZO PKA studenci podkreślili, że pomoc administracyjna Wydziału w zakresie korzystania z zagranicznych wyjazdów stypendialnych jest na dobrym poziomie. Studenci czują się dobrze poinformowani o tym w jaki sposób aplikować o stypendia zagraniczne – nie tylko w ramach programu Erasmus+. Studenci znają także zasady korzystania z programu wymiany krajowej – MOST.

Na podstawie danych przedstawionych przez Władze Wydziału w Raporcie samooceny, w roku akademickim 2012/2013 ze stypendium Erasmus skorzystało 6 studentów socjologii, natomiast w kolejnym roku – jeden student. W latach 2011 -2015 studenci kierunku socjologia nie korzystali z programu MOST. Niska liczba studentów uczestniczących w

programach wymiany uzasadniana jest brakiem zainteresowania ze strony studentów. Opinię tą potwierdzili studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA. Zdaniem studentów, ich kompetencje językowe, a także zdolności finansowe są zbyt małe, by móc skorzystać z programów wymiany.

- 4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

System opieki dydaktycznej oferowany studentom kierunku *socjologia* WES UŁ skoncentrowany jest na procesie uczenia się poprzez godziny kontaktowe w formie wykładów i ćwiczeń oraz poprzez prace własną studenta. Nakład pracy własnej studenta został określony poprzez punktację ECTS. Zdaniem studentów liczba przewidzianych godzin zajęć z poszczególnych przedmiotów jest wystarczająca.

Studenci wskazali, iż harmonogram zajęć dydaktycznych został opracowany w dogodny dla nich sposób. Także plan rozkładu zajęć w ciągu dnia został przez studentów określony pozytywnie.

W zakresie opieki dydaktycznej studenci wskazali na problem stosowania nieróżnorodnych metod dydaktycznych. Stosowane metody w większości opierają się na prezentacji treści kształcenia przez nauczyciela akademickiego w formie wykładu lub na dyskusji dotyczącej materiałów dydaktycznych podczas zajęć ćwiczeniowych. W opinii studentów forma zajęć ćwiczeniowych i konwersatoryjnych nie różni się od siebie. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali na potrzebę wprowadzenia nowych metod dydaktycznych, koncentrujących się na pracy w grupie.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali, iż metody e-learningowe są wykorzystywane jedynie w zakresie szkolenia BHP, a także poprzez przesyłanie materiałów dydaktycznych drogą elektroniczną. Studenci zwrócili uwagę na możliwość większego wykorzystania platformy USOS do przesyłania materiałów. Obecnie, celem udostępnienia materiałów dydaktycznych studenci sami inicjują założenie skrzynki poczty internetowej dla danej grupy, do której dostęp ma także nauczyciel akademicki. Taka forma komunikacji została przez studentów określona jako nieefektywna.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA w stosunku do systemu opieki naukowej odnosili się raczej negatywnie. Uczelnia umożliwia studentom branie udziału w różnego rodzaju konferencjach o tematyce socjologicznej, jednakże studenci chcący wygłosić referat są zobowiązani do wniesienia opłaty. Jednocześnie studencki ruch kół naukowych jest w fazie

reaktywacji, co utrudnia studentom samodzielną organizację wydarzeń o charakterze naukowym. Jedyne w zakresie seminarium studenci wskazali, iż w przypadku uczestnictwa w badaniach naukowych istnieje możliwość ich kontynuacji w ramach opracowywania pracy dyplomowej. Studenci nie korzystali dotąd z tego typu rozwiązania. Zdaniem studentów mają oni możliwości realizacji na polu naukowym, jednakże nie efektywnie funkcjonują struktury (kół naukowych, samorządu studenckiego), które umożliwiają wykorzystanie takich możliwości.

Należy zwrócić uwagę na przejrzyste opracowane i ujednoliczone wytyczne dotyczące procesu dyplomowania, dostępne dla wszystkich studentów. Studenci są dodatkowo informowani o zasadach sporządzania prac dyplomowych podczas zajęć seminaryjnych. Przygotowanie przejrzystego opisu procedury dyplomowania należy określić jako dobrą praktykę.

Informacje zawarte w ogólnodostępnych sylabusach należy ocenić pozytywnie. W ocenie studentów, sylabusy zostały skonstruowane w sposób czytelny i przejrzysty. Treści w nich zawarte są prezentowane studentom podczas pierwszych zajęć organizacyjnych z każdego przedmiotu.

Studenci negatywnie odnieśli się do metod motywacyjnych stosowanych przez Władze Wydziału w procesie kształcenia na kierunku *socjologia*. Jako potencjalną metodę motywacyjną wskazali możliwość uzyskania stypendium rektora dla najlepszych studentów, jednakże przyjęte kryteria tego stypendium określili jako zbyt rygorystyczne. Kryteria stypendium rektora zawierają wymóg wysokiej średniej oraz udokumentowanych osiągnięć artystycznych i sportowych. Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA procedura aplikowania o stypendium jest skomplikowana a administracja Wydziału nie okazuje wystarczającej pomocy zainteresowanym studentom.

Podział dotacji budżetowej został dokonany w porozumieniu z odpowiednim organem uczelnianego samorządu studenckiego, co spełnia przesłanki art. 174 ust.2 Ustawy. Studenci negatywnie odnieśli się do stosowanego przez Wydział zakresu opieki materialnej i socjalnej. Studenci mogą aplikować o stypendia dla najlepszych studentów, stypendium rektora, stypendium socjalne, stypendium dla osób niepełnosprawnych, a także mogą wystąpić o zapomogę. Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA procedura aplikowania o stypendium jest skomplikowana, a administracja wydziału nie okazuje wystarczającej pomocy zainteresowanym studentom.

W ramach Uniwersytetu Łódzkiego funkcjonuje Akademickie Biuro Karier, które oferuje studentom różnego rodzaju inicjatywy z zakresu wdrażania w rynek pracy. Mimo szerokiej oferty Biura, studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali, iż promocja tych działań jest niewystarczająca i nie wiedzą oni jaka jest aktualna oferta Biura. Wobec powyższego rekomendowane jest wzmocnienie działań informacyjnych dotyczących oferty Biura Karier, np. poprzez wysyłanie informacji drogą elektroniczną, z wykorzystaniem platformy USOS.

Władze Wydziału deklarują wsparcie dla studenckiego ruchu kulturowego i społecznego poprzez przekazywanie wsparcia materialnego dla samorządu studenckiego i organizacji studenckich. O podziale środków finansowych na powyższe cele decyduje komisja dziekańska, do której studenci chcący podjąć inicjatywę powinni składać odpowiedni wnioski. Według opinii studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA, zarówno samorząd wydziałowy, jak również koła naukowe reprezentujące studentów *socjologii* nie funkcjonują, ze względu na brak zainteresowanych studentów, którzy chcieliby realizować się w tego typu działalności.

W zakresie obsługi administracyjnej studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali na często występującą niekompetencję pracowników administracyjnych i stosowaną praktykę odsyłania na inne szczeble administracji Uczelnianej. Studenci podkreślili, że pracownicy obsługi administracyjnej są zasadniczo pozytywnie nastawieni do studentów, jednakże często nie uzyskują oni oczekiwanej pomocy. Wskazano także na przykłady braku udzielenia pomocy lub niekompetencji podczas procesu aplikowania o formy pomocy materialnej.

Skargi i wnioski składane są przez studentów przede wszystkim w formie ustnej bezpośrednio do Władz Wydziału – w większości przypadków są one rozpatrywane niezwłocznie. Taka forma załatwiania spraw wydaje się być najbardziej dogodna dla studentów. Opracowano także pisemną, wewnętrzną procedurę składania skarg i wniosków. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA nie wskazali na przypadki zastosowania tej procedury.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci odnosili się do swojego Wydziału i studiowanego kierunku raczej pozytywnie, jednakże wskazali na konkretne kwestie, które ich zdaniem wymagają poprawy, zwłaszcza w zakresie opieki dydaktycznej, naukowej i administracyjnej. W spotkaniu uczestniczyło jedynie 6 studentów kierunku *socjologia*. Jako największą zaletę Wydziału studenci wskazali nastawienie nauczycieli akademickich do studentów, natomiast za największą wadę uznano brak studenckiej atmosfery i brak poza dydaktycznej aktywności samych studentów.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1. Zasady i procedury rekrutacyjne są przejrzyste i oparte na obiektywnych kryteriach. Procedura rekrutacyjna jest powszechnie udostępniona.

2. System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na weryfikację wiedzy. Studenci wskazali na potrzebę wzmocnienia weryfikacji ich umiejętności i kompetencji społecznych.

3. Studenci mają możliwość odbycia części swoich studiów w zagranicznym ośrodku akademickim, a uzyskane tam osiągnięcia zostaną uznane na macierzystej Uczelni. Studenci są poinformowani o tym w jaki sposób mogą zorganizować swój pobyt w innej Uczelni w celu odbycia tam części studiów.

4. Studenci wizytowanego kierunku odnoszą się raczej pozytywnie do systemu opieki dydaktycznej, naukowej, materialnej oraz administracyjnej, jednakże wskazują na kwestie wymagające poprawy. W zakresie opieki dydaktycznej uzupełnienia wymagają formy prowadzenia zajęć. W zakresie opieki naukowej wskazano na potrzebę reaktywacji i aktywizacji ruchu kół naukowych.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.

Podstawowe zasady realizacji procesu kształcenia na Uniwersytecie Łódzkim określa Uczelniany System Zapewnienia Jakości Kształcenia (USZJK) funkcjonujący na podstawie:

- Zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia UŁ, Zarządzenia Rektora nr 53 z dnia 28.12.2012 r. w sprawie zmiany zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r., Zarządzenia Rektora nr 36 z dnia 13.01.2014 r. w sprawie zmiany zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r., Zarządzenia Rektora nr 27 z dnia 29.12.2014 r. w sprawie zmiany zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r.,

- Zarządzenia Rektora nr 128 z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie modelu zarządzania jakością kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim,
- Zarządzenie Rektora UŁ nr 129 z dnia 02.07.2013 w sprawie weryfikacji i dokumentowania efektów kształcenia.

Zasady realizacji procesu kształcenia na kierunku *praca socjalna* określa ponadto:

- Wewnętrzny System Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ, zatwierdzony Uchwałą Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na posiedzeniu w dniu 23 kwietnia 2012 r.,
- System weryfikacji efektów kształcenia jako element Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia zatwierdzony Uchwałą Rady Wydziału w dniu 20 maja 2013,
- Uchwała nr 3 Rady Wydziału z dnia 16 grudnia 2013 w sprawie zatwierdzenia okresu przechowywania przez prowadzących zajęcia dydaktyczne dokumentacji potwierdzającej wynik pracy egzaminacyjnych i zaliczeniowych.

Zdefiniowane w powyższych dokumentach cele stanowią podstawę zapewnienia jakości kształcenia na kierunku *socjologia*, w tym określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji.

Należy stwierdzić, że proces kształtowania, wdrażania, ewaluacji i wprowadzania zmian w ramach Systemu Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Łódzkim jest procesem wielostopniowym i składa się z działań podejmowanych odpowiednio przez organy jednoosobowe (rektor, dziekan) i kolegialne (senat, rady wydziałów) organy Uczelni. Kompleksowy nadzór nad wdrożeniem i doskonaleniem systemu zapewnienia jakości kształcenia w UŁ sprawuje Rektor Uczelni.

Ponadto Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia jest organem opiniodawczo-doradczym i kontrolnym na szczeblu Uczelni. W jej skład wchodzi: prorektor ds. programów i jakości kształcenia UŁ (jako przewodniczący) oraz interesariusze wewnętrzni, tj. przedstawiciele wszystkich Wydziałów, Centrum Obsługi Studentów, Samorządu Studentów, Działu Studiów i Analiz UŁ oraz otoczenia społeczno-gospodarczego UŁ. Na Uniwersytecie funkcjonuje Uczelniana Komisja ds. Jakości Studiów Doktoranckich UŁ.

Natomiast na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ ogólny nadzór nad realizacją zadań związanych z zapewnieniem systemem jakości kształcenia sprawuje Dziekan Wydziału. Organem opiniodawczo - doradczym wspomagającym Dziekana w realizacji

tego zadania jest Kolegium Dziekańskie. W celu efektywnej realizacji działań w zakresie zapewnienia systemu jakości kształcenia na poziomie Wydziału powołana została Komisja ds. Jakości Kształcenia (Uchwała Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ z dnia 15 kwietnia 2013 w sprawie zmiany nazwy Komisji ds. Programów Nauczania i Jakości kształcenia (na podstawie §32 ust. 1 Statutu UŁ, zatwierdzonego Uchwałą Senatu UŁ Nr 422 z dnia 23 stycznia 2012 r.). W skład Komisji wchodzi: prodziekan ds. organizacji studiów i programów kształcenia (jako przewodniczący), pełnomocnik dziekana Wydziału ds. ECTS, przedstawiciele poszczególnych kierunków studiów, 1 przedstawiciel Samorządu Studentów, 1 przedstawiciel doktorantów, 1 sekretarz i 1 pracownik administracyjny z Sekcji Jakości Kształcenia.

Rady Konsultacyjne w Instytutach dla kierunków studiów, nad którymi Instytuty sprawują opiekę dydaktyczną powołane zostały Uchwałą Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ z dnia 26 listopada 2012 r. i z dnia 17 grudnia 2012 r., (na podstawie § 62 pkt. 8 Statutu UŁ, przyjętego Uchwałą Senatu UŁ nr 422 z dnia 23 stycznia 2012 r.

Nadzór dydaktyczny nad kierunkiem *socjologia* (studia I i II stopnia) sprawuje Instytut Socjologii. Pracami Rady Konsultacyjnej Instytutu Socjologii UŁ kieruje zastępca dyrektora Instytutu Socjologii, członek Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, kierunkowy pełnomocnik ds. ECTS. W skład Rady wchodzi przedstawiciele poszczególnych katedr i zakładów IS, przedstawiciele studentów i pracodawców. Do podstawowych kompetencji Rady Konsultacyjnej należy:

- 1) wnioskowanie o powołanie nowych kierunków,
- 2) opiniowanie programów na kierunkach prowadzonych przez Instytut, w tym *socjologia* (studia I i II stopnia) z punktu widzenia ich zgodności z kierunkowymi efektami kształcenia,
- 3) ocena jakości kształcenia oraz sposobów weryfikacji zakładanych efektów kształcenia. Posiedzenia Rady odbywają się przynajmniej dwa razy w ciągu roku akademickiego i są protokołowane.

Reasumując: struktura zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów jest przejrzysta i umożliwia dokonywanie systematycznych oraz kompleksowych ocen funkcjonowania USZJK.

Cele USZJK

Cele podstawowe:

1. zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia na wszystkich kierunkach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych

studiach magisterskich, a także studiach podyplomowych, poprzez systemową weryfikację przyjętych efektów kształcenia, z uwzględnieniem opinii zewnętrznych interesariuszy i studentów;

2. systematyczne doskonalenie treści programowych, form i metod kształcenia umożliwiających przygotowanie studentów do wymogów rynku pracy;
3. informowanie społeczeństwa o osiągniętych efektach w zakresie kształcenia studentów poszczególnych kierunków studiów i przygotowywanie konkurencyjnych ofert edukacyjnych, kierowanych do przyszłych kandydatów na studentów, odzwierciedlających efekty kształcenia, w tym nabyte praktyczne umiejętności zawodowe.

2. Cele szczegółowe:

- a. stałe monitorowanie i podnoszenie jakości kształcenia na wszystkich poziomach i formach edukacji,
- b. powiązanie obszarów kształcenia z potrzebami społecznymi i gospodarczymi kraju oraz regionu, a także Misją i Strategią Uczelni,
- c. powiązanie systemu kształcenia z prowadzonymi badaniami naukowymi,
- d. zwiększenie znaczenia zajęć praktycznych,
- e. zapewnienie wysokiego poziomu kompetencji i stałego rozwoju kadry dydaktycznej,
- f. zwiększenie podmiotowości osób uczących się w procesie kształcenia oraz ich mobilności w kraju i za granicą,
- g. zapewnienie właściwych warunków realizacji procesu kształcenia wraz z ciągłym ich doskonaleniem,
- h. prowadzenie właściwej działalności informacyjnej w celu upowszechniania wiedzy na temat oferty dydaktycznej, jakości kształcenia oraz poziomu wykształcenia absolwentów Uczelni.

System upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia

Informacje dotyczące wyników monitorowania jakości kształcenia studenci otrzymują oprócz informacji przekazywanych przez swoich przedstawicieli w ciałach kolegialnych Uczelni poprzez system informatyczny „Wirtualna Uczelnia”.

Reasumując: Uczelnia stworzyła warunki, aby każdy student miał pełne możliwości uzyskania informacji o wynikach monitorowania jakości procesu kształcenia oraz wprowadzanych w tym zakresie zmianach.

2) W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

Z informacji uzyskanych przez Zespół Oceniający PKA w trakcie wizytacji wynika, że w procesie osiągnięcia wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku *socjologia* uczestniczą interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni. Władze Uczelni prowadzą szeroką współpracę z interesariuszami zaangażowanymi w opracowywaniu, doskonaleniu i ewentualnych zmianach treści programowych oraz metod ich realizacji i weryfikacji celem zapewnienia jak najwyższego poziomu jakości kształcenia. W myśl powyższego założenia w pracach służących poprawie jakości kształcenia zaangażowani są interesariusze wewnętrzni składający się na organizacyjny wymiar USZJK, tj. przede wszystkim: Rektor, Senat, Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia, Centrum Obsługi Studentów, Samorządu Studentów, Działu Studiów i Analiz UŁ Dziekan Wydziału, Kolegium Dziekańskie, Komisja ds. Jakości Kształcenia, Kierownicy Katedr, Koordynatorzy Przedmiotów, Samorząd Studencki, pracownicy administracyjni.

Drugą kategorią interesariuszy posiadających wpływ na jakość kształcenia są interesariusze zewnętrzni. Celem ich pozyskiwania zawierane są porozumienia z przedstawicielami praktyki w tym: instytucje jak Regionalne Centrum Polityki Społecznej, Wydział Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i podmioty lokalnego rynku pracy. Również do grona interesariuszy zewnętrznych, których udział w doskonaleniu procesu dydaktycznego na kierunku *socjologia* jest znaczący należą również inne ośrodki akademickie, realizujące kształcenie w zakresie *socjologia*. Aktualizacja programu odbywa się niejednokrotnie poprzez współpracę i wymianę doświadczeń w ramach spotkań konferencyjnych i realizacji wspólnych projektów. Uniwersytet Łódzki z inicjatywy KSSiPS utworzył konsorcjum naukowe „Innowacji Społecznych” wraz z Uniwersytetem Jagiellońskim (tamtejsza KSSiPS) oraz z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych, zorientowane także na dokonywanie wymiany dydaktycznej.

W proces tworzenia i doskonalenia programu dydaktycznego realizowanego na kierunku *socjologia* włączani są także przedstawiciele praktyki, instytucji realizujących politykę społeczną oraz organizacji rynku pracy. Jako grupa interesariuszy zewnętrznych tworzących przyszłe miejsca pracy dla

absolwentów kierunku *socjologii*, opiniują konstruowane czy aktualizowane programy studiów i osiągnięte efekty kształcenia, zwłaszcza w ich praktycznym wymiarze.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych:

1) Analiza przedstawionych rozwiązań organizacyjnych, powołanych struktur oraz przyjętych regulacji pozwala stwierdzić, że są one kompleksowe i efektywne. Umożliwiają one dokonanie rzetelnej oceny osiąganych efektów kształcenia, doskonalenia programu kształcenia i metod jego realizacji. Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest odpowiednio rozbudowana. Istotną wartością jest powołanie jednostek organizacyjnych, a przede wszystkim precyzyjne wyznaczenie zadań realizowanych przez określone podmioty.

Podjęte działania prowadzą do kompleksowych ocen efektów kształcenia, a ich wyniki stanowią podstawę doskonalenia programów i poszerzania oferty programowej. Z przedstawionych materiałów wynika, że WSZJK jest w pełni przydatny do badania zgodności programu z założonymi efektami kształcenia oraz efektywny w zakresie doskonalenia programu kształcenia. Ocena upowszechnienia informacji wyników monitorowania jakości procesu kształcenia jest pozytywna.

2) Udział pracowników, studentów oraz interesariuszy zewnętrznych przyczynia się do budowy jakości procesu kształcenia. Zaleca się, aby wytyczony kierunek działania współpracy z otoczeniem zewnętrznym był rozwijany.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ²	X				

² Ocena obowiązkowa jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi na kierunku *socjologia* zapewnia właściwy przebieg i poziom kształcenia. Informacje pozyskane w trakcie wizytacji wskazują, że Wydział stwarza odpowiednie warunki dla prowadzenia kształcenia na wizytowanym kierunku, umożliwiające uzyskanie zakładanych celów i efektów kształcenia. Program kształcenia opiera się na zbiorze właściwie skonstruowanych efektów kierunkowych, odpowiednio odniesionych do efektów obszarowych, oraz odpowiednio pokrytych efektami szczegółowymi sformułowanymi w ramach przedmiotów. Ponadto sformułowano przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację ich na każdym etapie kształcenia. Zaproponowany program studiów umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Uczelnia zapewnia odpowiednią kadre nauczycieli akademickich: spełniającą wymagania dotyczące minimum kadrowego, posiadającą kwalifikacje oraz dorobek naukowy umożliwiające osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia.

Na wyróżnienie zasługują prowadzone badania naukowe przez wizytowaną Jednostkę. Analiza zgromadzonej dokumentacji pozwala na sformułowanie wniosku, że prowadzone badania naukowe w istotny sposób przyczyniają się do poszerzania oferty edukacyjnej. Prowadzone badania naukowe mają także istotny wpływ na program przedmiotów w ramach prowadzonego kierunku studiów. Efekty prowadzonych badań oraz kompetencje kadry prowadzącej badania są wykorzystywane w bieżącej dydaktyce a także w działalności kół naukowych. Efektem ścisłego związania badań naukowych z prowadzonym kierunkiem studiów jest stałe aktualizowanie programu nauczania a także modyfikowanie koncepcji kształcenia i planów studiów.

Uczelnia dysponuje bardzo dobrą bazą dydaktyczną. Zapewnia również właściwe wsparcie dydaktyczne, naukowe i materialne swoim studentom. Wydział wypracował przejrzystą i efektywną strukturę zarządzania ocenianym kierunkiem studiów oraz rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości, zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia. Pozytywna ocena różnych aspektów procesu kształcenia świadczy o efektywności WSZJK w poszczególnych obszarach jego funkcjonowania.

Reasumując, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi stwarza bardzo dobre warunki formalne, programowe, kadrowe i lokalowe do prowadzenia kształcenia na kierunku *socjologia*.